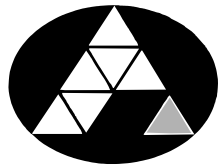

POHJOIS-KARJALAN AMMATTIKORKEAKOULU
Matkailun koulutusohjelma

Pauliina Karppinen

POHJOIS-KARJALAN AMMATTIKORKEAKOULUN RES-
TONOMIOPISKELIJOIDEN KANSAINVÄLINEN HARJOITTELU

Opinnäytetyö
Marraskuu 2011

POHJOIS-KARJALAN
AMMATTIKORKEAKOULU

OPINNÄYTETYÖ
Marraskuu 2011
Matkailun koulutusohjelma

Länsikatu 15
80200 JOENSUU
p. 050 436 3686

Tekijä
Pauliina Karppinen

Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulun restonomiopiskelijoiden kansainvälinen harjoittelu

Tiivistelmä

Työn tarkoituksena oli tutkia Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulun restonomiopiskelijoiden kansainvälistä harjoittelua. Tutkimuksessa selvitettiin, minkä takia he päätyvät ulkomaille harjoitteluun ja miten he kokevat kulttuurishokin.

Tutkimus oli kvalitatiivinen ja tutkimusmenetelmänä käytettiin lomakekyselyä. Kohde-ryhmä rajattiin restonomiopiskelijoihin, jotka ovat jo palanneet harjoittelusta kotimaahan ja ovat edelleen koulun kirjoilla. He ovat olleet harjoittelussa vuosina 2008–2011. Kysely toteutettiin sähköpostilla touko- ja syyskuussa 2011. Vastauksia saatiin 13 kappaletta. Aineiston analyysimenetelmänä käytettiin vastausten luokittelua.

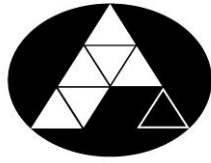
Tutkimuksessa selvisi, että kansainväliseen harjoitteluun lähdetään useista eri syistä. Suurin osa opiskelijoista oli lähtenyt harjoitteluun kulttuurisista syistä, eli he halusivat parantaa kielitaitoa tai tutustua uusiin kulttuureihin. Kukaan harjoittelijoista ei lähtenyt ainoastaan ammatillisista syistä, koska työkokemusta voi saada myös Suomessa. Monet olivat kuitenkin maininneet harjoittelulle asetetuissa odotuksissa kansainvälisen työkokemuksen kertymisen, josta ajateltiin olevan hyötyä työmarkkinoilla.

Jatkossa on mahdollista esimerkiksi vertailla Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulun kansainvälistä harjoittelua jonkun toisen ammattikorkeakoulun harjoittelun kanssa. Tutkimusmenetelmänä voisi käyttää haastattelua, jotta vastaajille voisi esittää tarkentavia lisäkysymyksiä ja välttyä väärinymmärryksiltä. Toinen vaihtoehto olisi myös tehdä kansainväliseen harjoitteluun lähtevälle opiskelijalle opas, josta löytyisi kaikki tarvittava tieto.

Kieli
suomi

Sivuja 40
Liitteet 1
Liitesivumäärä 2

Asiasanat
kansainvälinen harjoittelu, kulttuurienvälinen viestintä, kulttuurishokki, restonomi

NORTH KARELIA
UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

THESIS

November 2011

Degree Programme in Tourism

Länsikatu 15

FIN 80200 JOENSUU

Author

Pauliina Karppinen

Title

International Practical Training of Students in Degree Programme in Tourism in North Karelia University of Applied Sciences

Abstract

The aim of this thesis was to study the international practical training of students in the Degree Programme in Tourism at the North Karelia University of Applied Sciences. This thesis investigated why students decide to go abroad for their training and how they face culture shock.

This study was qualitative and a questionnaire was used as a research method. The target group was students of the Degree Programme in Tourism who had already come back from their training and were still studying. They have been in training abroad between the years 2008 and 2011. Data for this study was collected by email in May and September 2011 and 13 responses were received. The material was analysed by categorising the responses.

It was discovered that students go abroad to complete their practical training for many reasons. Most of the students had gone abroad for cultural reasons, thus, they wanted to get to know new cultures and/or improve their language skills. None of them went abroad only for professional reasons as you can gain professional experience also in Finland. Although many students had mentioned gaining international work experience as one of the targets assigned for the training.

Further study could focus on comparing different training practices between the North Karelia University of Applied Sciences and another similar university. Interview as a research method would make it possible to get more detailed information and to avoid misunderstandings. Another option would be to draw up a comprehensive guidebook for students who are going abroad for their practical training.

Language
Finnish

Pages 40
Appendices 1
Pages of Appendix 2

Keywords

international training, cross-cultural communication, culture shock, Bachelor of Hospitality Management

Sisältö

Tiivistelmä

Abstract

1	Johdanto.....	5
2	Opinnäytetyön tarkoitus ja viitekehys	7
2.1	Opinnäytetyön tarkoitus	7
2.2	Opinnäytetyön viitekehys	8
3	Ammatillinen harjoittelu ja kansainvälisyys	9
3.1	Ammatillinen harjoittelu osana ammattikorkeakoulutusta.....	9
3.2	Korkeakoulujen kansainvälistymistavoitteet	10
3.3	Kansainvälinen harjoittelu Suomen ammattikorkeakouluissa.....	10
3.4	Kansainvälisyys Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulussa	13
4	Kansainvälinen harjoittelu ja kulttuurienvälinen viestintä	17
4.1	Lähtöön valmistautuminen ja ulkomaille lähdön motiivit.....	17
4.2	Uuteen maahan sopeutuminen ja kulttuurishokki.....	18
4.3	Kokemukseen vaikuttavat tekijät	19
4.4	Hyödyt työelämässä	20
4.5	Kulttuurienvälinen viestintä	21
5	Tutkimusmenetelmä	22
5.1	Laadullinen tutkimus	22
5.2	Kysely	23
5.3	Kohderyhmä.....	23
5.4	Aineiston analysointi	24
6	Tutkimustulokset.....	25
6.1	Taustatiedot	25
6.2	Aika ennen harjoittelua.....	27
6.3	Harjoittelu-aika	28
6.4	Harjoittelun jälkeinen aika	29
7	Tulosten tarkastelu ja luotettavuus	30
7.1	Lähtösyöt ja odotukset	30
7.2	Kulttuuriin sopeutuminen.....	31
7.3	Yhteenveto	33
7.4	Tutkimuksen luotettavuus	34
8	Pohdinta	35
	Lähteet.....	38

Liite

Kyselylomake

1 Johdanto

Tutkin työssäni Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulun restonomiopiskelijoiden kansainvälistä työharjoittelua sekä harjoitteluun lähdön motiiveja. Kohderyhmäksi valitsin opiskelijoista ne, jotka ovat jo palanneet harjoittelustaan eivätkä ole vielä valmistuneet. Kansainvälistä työharjoittelua on tutkittu aikaisemmin mm. asiantuntijuuden kehittymisen ja työllistymisen näkökulmasta 2004, sekä ammatillisen kasvun näkökulmasta vuonna 2010 (Lauttaanaho 2010; Nyström 2004; Silén 2010). Tutkimusmenetelmänä oli sähköpostin kautta lähetettävä lomakekysely.

Kansainvälisiä valmiuksia tarvitaan kansainvälisyyden noustessa merkittäväksi osaksi organisaatioiden toimintaa (Nyström 2004). Kontio (2009, 31) on kiteyttänyt valmiuksien tarpeen hyvin: ”Työelämä on monikulttuurinen, kansainväliset kontaktit ovat arkipäivää, vieraita kieliä tarvitaan toistuvasti - maailmasta on tullut pienempi.” Työntekijän on pystyttävä työskentelemään eri maista tulevien ihmisten kanssa ja ymmärrettävä muita kulttuureja. Tämän vuoksi kansainvälisyys ja monikulttuurinen osaaminen ovat nykyisin myös oleellinen osa ammattikorkeakoulujen opetussuunnitelmia. Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulu on mainittu vuosina 2009 ja 2010 tehdyissä tutkimuksissa (Garam 2009, 2010) yhtenä oppilaita eniten kansainväliseen harjoitteluun lähettävänä ammattikorkeakouluna. Tämän vuoksi on mielenkiintoista tutkia tarkemmin, minkä vuoksi opiskelijat päätyvät lähtemään ulkomaille harjoitteluun.

Aloitin opinnäytetyöprosessin tammikuussa 2011. Olin juuri valmistautumassa kansainväliseen harjoitteluun lähtöön Australiaan. Siitä innostuneena päädyin tähän aihevalintaan. Itse ainakin olin ennen lähtöä kiinnostunut kuuntelemaan, minkälaisia kokemuksia aikaisemmin harjoittelussa olleilla opiskelijoilla oli kerrottavanaan. Toivon mukaan tästä työstä olisi jatkossa apua kansainvälistä harjoittelua pohtiville opiskelijoille, että he tietäisivät, minkälaisia asioita ennen lähtöä tulee ottaa huomioon.

Kansainvälisyys ja sen tarjoamat mahdollisuudet ovat kiinnostaneet minua aina. Kansainvälinen harjoittelu antaa opiskelijalle paljon enemmän kuin kotimaassa suoritettu. Minua kiinnostaa kansainvälisessä harjoittelussa olleiden lähtöpäätökseen vaikuttaneet syyt, sekä se, miten he ovat kokeneet kulttuurishokin. Tutkimus voi auttaa myös Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulua kansainvälisen toiminnan kehittämisessä.

Työn lähtökohtana on Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulu, kansainvälisyys, lähtöön vaikuttavat tekijät, kulttuurishokki sekä muut kulttuuriset tekijät. Aihe on erittäin ajankohtainen, koska kansainvälisyys on nykypäivää. Yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen kansainväliselle liikkuvuudelle on asetettu tavoitteet myös korkeakoulujen kansainvälistymisstrategiassa (opetusministeriö 2009).

2 Opinnäytetyön tarkoitus ja viitekehys

2.1 Opinnäytetyön tarkoitus

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, minkä takia opiskelijat lähtevät kansainväliseen työharjoitteluun sekä miten lähtösyöt vaikuttavat kulttuurishokin kokemiseen. Rajasin tutkimuksen kohderyhmäksi opiskelijat, jotka ovat jo pällanneet työharjoittelusta ja ovat edelleen koulun kirjoilla. Toivon, että työstä on hyötyä myös Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulun henkilöstölle sen miettiessä kansainvälisen harjoittelun markkinointikeinoja.

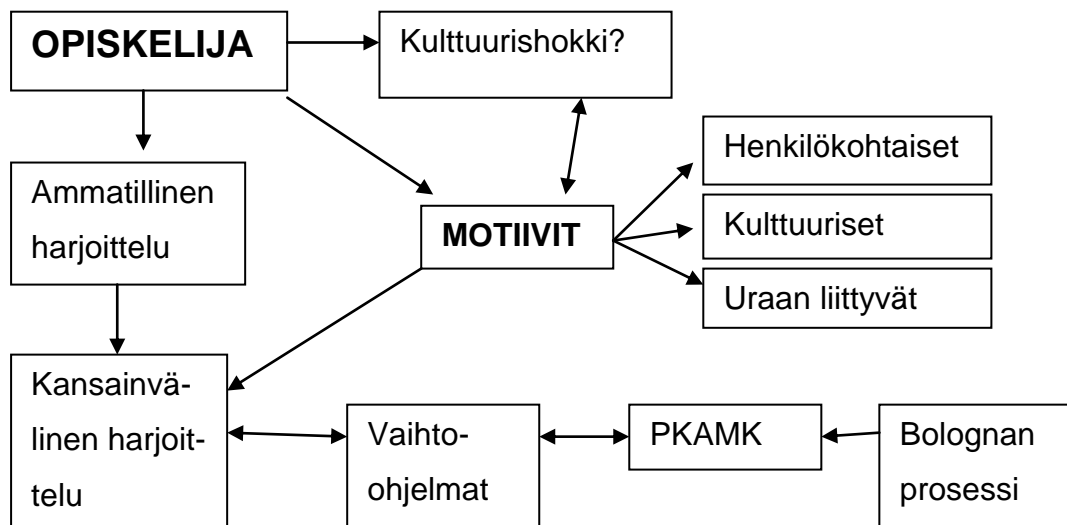
Päädyin aiheeseen, koska suoritin myös itse syventävän harjoittelun ulkomailla. Kansainvälisyys on nykypäivää, joten aihe on ajankohtainen. Kansainvälisessä harjoittelussa joudumme kyseenalaistamaan omat ajattelutavat ja itsestäänselvyydet, eli maailmankuvamme. Opimme näin käsittelemään muutostilanteita, arvostamaan erilaisuutta ja itsenäistymään. Oppimisprosessiin ei kuulu pelkästään harjoittelu-aika, vaan myös aika ennen lähtöä ja aika harjoittelun jälkeen. Tämän vuoksi olen jakanut kysymykset eri aihealueisiin, joita ovat aika ennen harjoittelua, harjoittelu-aika sekä harjoittelun jälkeinen aika.

Beckenorff ja Moscardo (2010) kirjoittavat Y-sukupolven (1982–2002 syntyneet) kiinnostuksesta matkailuun sekä työskentelyyn matkailualalla. Y-sukupolvea kiinnostaa erityisen paljon tutustua uusiin kulttuureihin ja ihmisiin. Y-sukupolven kuuluvat ovat myös kiinnostuneita vapaaehtoistyöstä ja ovat huolestuneita matkailun vaikutuksista. (Beckenorff ja Moscardo 2010, 24.) Tämä sukupolvi on tähän mennessä eniten koulutettu sukupolvi ja tämän sukupolven ihmiset ovat eläneet tietotekniikan keskellä, joten he poikkeavat sen vuoksi edellisistä sukupolvista. Työelämässä heitä motivoi se, että työllä on merkitys maailmassa, työkaverit, jotka jakavat samat arvot sekä henkilökohtaisten tavoitteiden toteutuminen. He haluavat yhdistää työn ja hovin. WTO:n 2008 (Beckenorff, Moscardo ja Pendergast 2010) tutkimuksen mukaan nuorten tekemissä matkoissa 70 prosentissa motivaationa on halu työskennellä tai opiskella ulkomailla. (Pendergast 2010, 5–15.)

2.2 Opinnäytetyön viitekehys

Opinnäytetyön viitekehysten (kuvio 1) pohjana toimii kyselyn runko. Henkilökohtaiset, kulttuuriset tai uraan liittyvät syyt saavat opiskelijan lähtemään kansainväliseen harjoitteluun. Ennen lähtöä on mietittävä, mihin maahan halutaan lähteä ja mitä harjoittelulta odotetaan. Jotkut opiskelijat kokevat kulttuurishokin pahemmin kuin toiset. Muun muassa lähtösyillä voi olla vaikutusta, kuinka opiskelija sopeutuu uuteen kulttuuriin. Joillakin kotiinpaluun jälkeen koittaa vaikea paluushokki, toisilla shokki ei ole läheskään niin paha.

Bolognan prosessin myötä on otettu käyttöön yhteinen opintojenmitoitusjärjestelmä ja opetusministeriön kansainvälistymisstrategian tavoitteet ohjaavat koulun toimintaa. Opinnäytetyön tarkoituksena on tutkia, mitkä syyt saavat opiskelijan lähtemään kansainväliseen harjoitteluun.

Kuvio 1. Opinnäytetyön viitekehys.

3 Ammatillinen harjoittelu ja kansainvälisyys

3.1 Ammatillinen harjoittelu osana ammattikorkeakoulutusta

Harjoittelujaksolla opiskelijalla on mahdollisuus soveltaa koulussa opittua teoriaa käytäntöön työpaikalla ja reflektoida eli arvioida sekä pohtia omia kokemuksiaan suhteessa omaan aikaisempiin käsityksiinsä sekä koulussa esitettyihin teorioihin ja malleihin. Hänellä on myös mahdollisuus oppia uutta työelämän käytännöistä, sosiaalisista suhteista sekä erilaisista työtehtävistä. Harjoitteluympäristössä opitaan tuntemaan oman alan työtehtäviä ja osaamistarpeita. Näiden pohjalta opiskelijalla on mahdollisuus arvioida omaa osaamistaan ja miettiä lisäosaamisen tarpeita. On tärkeää, että opiskelijalle syntyy harjoittelujaksolla myös mielikuvia hänen mahdollisista työrooleistaan, koska ne voivat ohjata hänen kiinnostustaan ja vaikuttaa myös oppimistuloksiin. (Vesterinen 2002, 31.)

Työharjoittelujakson pituus vaihtelee koulutusaloittain. Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulussa restonomiopiskelijoilla on harjoittelua yhteensä 30 opintopistettä. Sen jakautuminen perusharjoitteluun ja syventävään harjoitteluun riippuu suuntautumismuutoksesta sekä opiskelun aloitusvuodesta. Kun opiskelija suorittaa työharjoittelun muussa kuin kotimaassaan, puhutaan kansainvälisestä työharjoittelusta (Nyström 2004).

Kansainvälisyys ja monikulttuurinen osaaminen ovat nykyisin oleellinen osa ammattikorkeakoulujen opetussuunnitelmia. Parhaiten työelämäyhteistyön ja kansainvälisen kehittämisen osaamisen voi yhdistää suorittamalla opiskeluun kuuluvan harjoittelujakson vieraassa kulttuurissa. Tällöin opiskelijan kilpailukyky kansainvälistyillä työmarkkinoilla vahvistuu ja valmiudet työskennellä monikulttuurisessa ympäristössä lisääntyvät. Kansainvälinen harjoittelu voi parhaimmillaan perustavoitteiden lisäksi antaa mahdollisuuden vahvistaa kielitaitoa, kehittää päätöksentekotaitoa, tutustua uuteen kulttuuriin ja kokeilla ammatillisen osaamisen rajoja. (Koistinen 2003, 206.)

3.2 Korkeakoulujen kansainvälistymistavoitteet

Korkeakoulujen kansainvälistymisstrategiassa 2009–2015 on annettu tavoitteet korkeakoulujen kansainväliselle liikkuvuudelle. Kansainvälisiä valmiuksia vahvistetaan kansainvälisellä opetustarjonnalla Suomessa sekä ulkomaisilla liikkuvuusjaksoilla. Perusajatuksena on vähintään kolmen kuukauden vaihto-opiskelu tai harjoittelu ulkomailla. Tarkoituksena on lisätä myös opettajien ja muun henkilökunnan liikkuvuutta, jotta myös korkeakoulujen opetus kansainvälistyisi. (opetusministeriö 2009, 30–32.) Kansainvälinen liikkuvuus on myös yksi tuloksellisuuden mittareista korkeakouluissa (Garam 2010).

Euroopan unionin elinikäisen oppimisen toimintaohjelma (The Lifelong Learning Program) mahdollistaa elinikäisen oppimisen ja auttaa kehittämään koulutusta kaikkialla Euroopassa. Ohjelman budjetti on lähes 7 biljoonaa euroa vuosille 2007–2013. Toimintaohjelmalla on neljä alaohjelmaa, jotka ovat Erasmus, Leonardo Da Vinci, Comenius ja Grundtvig. (European Commission, 2011.)

Bolognan prosessin tavoitteena on ollut lisätä eurooppalaisen korkeakoulutuksen kilpailukykyä ja vetovoimaa yhdistämällä tutkintorakenteita yhteisellä opintojenmitoitustajärjestelmällä sekä lisäämällä kansainvälistä yhteistyötä. Yhteinen opintopistejärjestelmä helpottaa tutkintojen kansainvälistä vertailtavuutta. Tähän on pyritty kuudella tavoitteella, joita ovat ymmärrettävät ja yhdenmukaiset tutkintorakenteet, opintojen mitoitustajärjestelmän käyttöönotto, liikkuvuuden lisääminen, laadunarvioinnin ja korkeakoulutuksen eurooppalainen ulottuvuus. (opetus- ja kulttuuriministeriö 2011.)

3.3 Kansainvälinen harjoittelu Suomen ammattikorkeakouluissa

Suomi on kansainvälisen harjoittelun edelläkävijöitä maailmassa. Kansainvälisessä harjoittelussa yhdistyy kansainvälisen kokemuksen hankkiminen sekä työelämän kohtaaminen koulutuksen kanssa. Harjoittelumahdollisuudet ulkomailla ovat lisääntyneet viimeisen kymmenen vuoden aikana, koska harjoitteluohjelmia on nykyisin niin paljon. CIMOn harjoitteluohjelmien lisäksi korkeakou-

luilla on omia ohjelmia sekä Euroopan unionin Erasmus-ohjelma. (Mutanen 2009, 4.)

Opiskelijaliikkuvuus jaetaan pitkäkestoiseen ja lyhytkestoiseen. Pitkäkestoista ovat vähintään kolmen kuukauden pituiset ulkomaanjaksot ja lyhytkestoista puolestaan alle kolme kuukautta, mutta vähintään viikon kestävät jaksot. Garam (2011) on tilastoinut tutkimuksien perusteella, että vuonna 2010 Suomesta on lähtenyt 10 prosenttia enemmän opiskelijoita ulkomaille kuin edellisellä vuonna. Ammattikorkeakouluopiskelijoista 42,2 prosenttia lähti ulkomaille suorittamaan nimenomaan harjoittelua. Liiketalouden ja hallinnon koulutusohjelmat lähettävät opiskelijoita eniten ulkomaille, mutta suhteutettuna uusien opiskelijoiden määrään aktiivisin koulutusala on matkailu-, ravitsemis- ja talousala. Eniten opiskelijoita lähtee ulkomaille Euroopan Unionin Erasmus-ohjelman kautta. Euroopan osuus suomalaisten kohdealueena on laskenut ja Aasian suosio on kasvanut. (Garam 2011, 5–9.)

Garamin (2011) esittämien tilastojen mukaan Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulu on yksi eniten ulkomaille harjoitteluun lähettävistä korkeakouluista (kuvio 2). Kuviossa Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulu ei ole kuitenkaan ensimmäisten joukossa. Luulen, että lähtevien määrä pitäisi suhteuttaa uusien opiskelijoiden määrään. Edellisellä vuonna tehdyssä tutkimuksessa (Garam 2010) liikkuvuus on ollut suhteutettuna uusien opiskelijoiden määrään. Silloin Seinäjoen ammattikorkeakoulu, Yrkeshögskolan Novia, Mikkelin, Kajaanin ja Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulut ovat olleet viisi eniten ulkomaille lähettävää ammattikorkeakoulua. Vuoden 2010 (Garam) tuloksia tarkastellessa ensimmäisenä ovat Suomen suurimmat ammattikorkeakoulut Metropolia, Haaga-Helia sekä Turun ja Tampereen ammattikorkeakoulut. Tietenkin isommissa kouluissa myös liikkuvuus on suurempaa, koska opiskelijoita on huomattavasti enemmän kuin pienissä kouluissa.

Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulusta ulkomaille lähti 110 opiskelijaa vuonna 2010, kun vastaava luku vuonna 2009 oli 87. Tässä on tapahtunut 26,4 prosentin nousu. Tässä luvussa mukana on tosin sekä ammatillisessa harjoittelussa

että vaihdossa olleet opiskelijat ja niin lyhytkestoiset kuin pitkäkestoisetkin jaksot. (Garam 2011, 10–12.)

Harjoittelun suosio on kasvanut ammattikorkeakouluissa edellisestä vuodesta 17,2 prosenttia. Erityisen voimakkaasti on kasvanut itsenäisesti vaihtopaikan järjestävien eli free mover -opiskelijoiden määrä. Suomalaiset opiskelijat lähtevät eniten pitkäkestoisesti Saksaan, Espanjaan, Ranskaan, Britanniaan, Ruotsiin ja Yhdysvaltoihin. Lyhytkestoisen liikkuvuuden yleisimmät kohdemaat ovat Venäjä, Ruotsi, Saksa ja Viro. (Garam 2011, 22–25, 35.)

Kuvio 2. Vuonna 2010 harjoittelussa olleet opiskelijat ammattikorkeakouluittain (Garam 2011).

3.4 Kansainvälisyys Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulussa

Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulu tarjoaa korkeakoulututkintoon johtavaa koulutusta sekä nuorille että aikuisille. Opiskeluja on mahdollista suorittaa etäopiskeluna tai työn ohella hyvän virtuaaliopetuksen takia. Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulu tarjoaa hyvät kansainvälistymismahdollisuudet, yhteistyötä tehdään noin 100 korkeakoulun kanssa maailmassa. Koulu toimii viidessä eri keskuksessa, jotka on jaoteltu alojen mukaan. (Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulu 2011a.) Matkailun koulutusohjelman opetus tapahtuu Luovien alojen keskuksessa, joka sijaitsee Joensuun Tiedepuiston kampuksella (Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulu, 2011c).

Matkailun koulutusohjelman tutkintonimike on restonomi (AMK). Tutkinnon laajuus on 210 opintopistettä eli noin 3,5 vuotta. Yksi opintopiste on 27 tuntia opiskelijan työtä. Opinnot valmentavat matkailualan asiantuntija- ja esimiestehtäviin tai itsenäiseksi yrittäjäksi. Osaaminen koostuu kotimaisen ja kansainvälisen toimintaympäristön tuntemuksesta sekä markkinoinnin, tuotteistamisen ja liike-talouden osaamisesta. (Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulu 2011d.)

Perusharjoittelu on opiskelijan ensimmäinen harjoittelu, jonka tarkoituksena on antaa käsitys suuntautumisvaihtoehdon perustehtävistä ja tutustua alaan. Syventävän harjoittelun tavoitteena on syventää omaa osaamista alalla sekä tutustua alan esimiestehtäviin. Harjoittelupaikan valinnassa kannattaa olla tarkka, että saisi mahdollisimman hyvän ammattitaidon itselleen. Harjoittelu on myös ovi työelämään, opiskelija voi hyvässä tapauksessa päästä harjoittelun jälkeen töihin kyseiseen yritykseen.

Kansainvälisyys on kielitaitoa, kontakteja, osallistumista kansainväliseen yhteistyöhön, kulttuurien tuntemusta ja oppimista. Yleisin tapa kansainvälistyä on opiskelu- tai harjoitteluvaihto ulkomailla. Jokaisessa keskuksessa on oma kansainvälisyyskoordinaattori, jolta saa tietoa vaihtomahdollisuuksistaan. Ulkomaille lähtevä opiskelija saa apurahan, joka auttaa matka- ja opiskelukustannuksissa. (Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulu 2011b.) Kansainvälistymistä edistetään kansainvälisillä harjoittelu- ja vaihtomahdollisuuksilla. Kansainvälisty-

misopintojen tavoitteena on tukea opiskelijoiden kansainvälisyysosaamisen kasvua ja antaa opiskelijalle valmiudet työskennellä kansainvälisessä ja monikulttuurisessa toimintaympäristössä. (Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulu 2011d.)

Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulun opiskelija voi lähteä kansainväliseen harjoitteluun monien ohjelmien kautta. Näitä ovat muun muassa Erasmus, NordPlus ja Free mover. Erasmus on Euroopan unionin vaihto-ohjelma korkeakouluille. Se on yksi Euroopan Unionin Elinikäisen oppimisen toimintaohjelman alaohjelmista. Sen tarkoituksena on tukea eurooppalaisten korkeakoulujen yhteistyötä. Erasmus-ohjelman kautta harjoitteluun lähtevä opiskelija saa anomansa apurahat EU:n varoista. (Cimo 2011a.) Nordplus-ohjelma tukee liikkuvuutta Pohjoismaissa sekä Baltiassa ja myöntää apurahoja 1–12 kuukauden pituisille harjoittelujaksoille. (Cimo 2011b).

Koulu voi avustaa Erasmus-harjoittelupaikan löytämisessä, mutta opiskelija voi hankkia paikan myös itse. Jos opiskelija löytää itse harjoittelupaikan, jonka matkailun opettajien kokous hyväksyy, hänen on solmittava Training Agreement koulun sekä harjoittelupaikkaa tarjoavan yrityksen kanssa. Tämän jälkeen harjoitteluvaihtoon voi anoa Free-mover- apurahaa, jota maksetaan taulukon 1 mukaisesti. Erasmus-ohjelman kautta lähtevät opiskelijat voivat taas anoa Erasmus-apurahaa (taulukko 2). Nordplus-, FIRST- ja muiden vastaavien ohjelmien kautta tapahtuvaa harjoittelua tuetaan projektikohtaisilla apurahoilla. Apurahan suuruus riippuu kohdemaasta sekä ohjelmasta, jonka kautta harjoitteluun lähdetään. Opiskelija voi anoa myös Kelan opintotukea harjoittelun ajalta 298 €/kk, jonka lisäksi asumistukea voi saada 210 €/kk. Kansainvälisen henkilövaihdon keskus CIMO edistää kansainvälistä vuorovaikutusta koulutuksessa muun muassa henkilövaihto-ohjelmien avulla. CIMO toimittaa hakemukset yhteistyöorganisaatioille, jotka hankkivat harjoittelupaikat. CIMO auttaa myös työ- ja oleskelulupien saamisessa. (Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulu 2011e.)

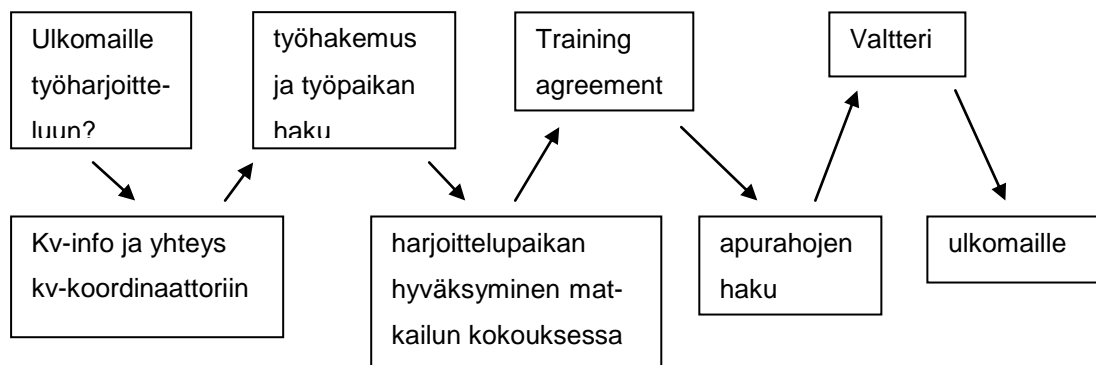
Taulukko 1. Free mover-harjoitteluun lähtevälle opiskelijalle maksettavat apurahat (Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulu 2011e)

Harjoitteluvaihdon kesto (kk)	Apurahan määrä (€) Eurooppa	Apurahan määrä (€) Euroopan ulkopuoliset maat
3 kk	1500 €	2000 €
4 kk	1750 €	2250 €
5 kk	2000 €	2500 €
6 kk - 12 kk	2250 €	2750 €

Taulukko 2. Erasmus-harjoitteluvaihtoon lähtevän opiskelijan apurahat.(Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulu 2011e).

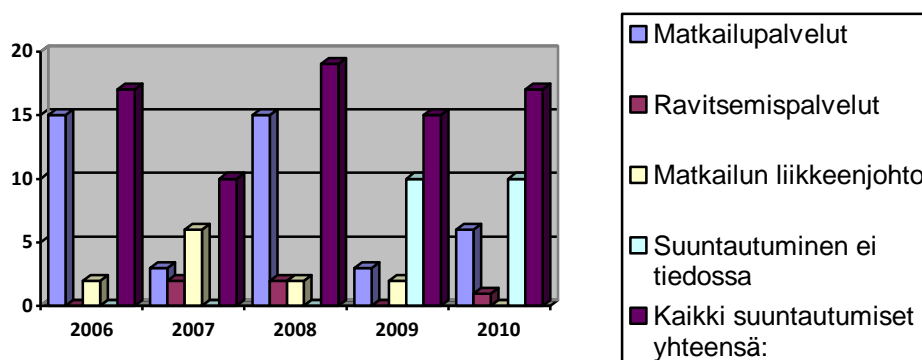
Harjoitteluvaihdon kesto	Erasmus-apuraha	Kv-harjoitteluraha	Apuraha yht. (€)
3 kk	1050 (3 x 350€)	450 €	1500€
4 kk	1400 (4 x 350 €)	350 €	1750 €
5 kk	1750 (5 x 350 €)	250 €	2000 €
6 kk - 12 kk	2100 (6 x 350 €)	150 €	2250 €

Kansainvälisen harjoittelun prosessi alkaa siitä, kun opiskelija alkaa miettiä, että hän haluaisi lähteä suorittamaan harjoittelun ulkomaille. Koululla järjestetään usean kerran vuodessa kansainvälisyysinfotilaisuuksia, joissa voi kuulla aikaisempien harjoittelijoiden kokemuksia ja kysyä heiltä käytännön vinkkejä. On hyvä ottaa myös yhteys kv-koordinaattoriin. Hän voi neuvoa harjoittelupaikan haussa. Paikan etsimiseen on hyvä varata aikaa, koska hakemuksia voi joutua lähettämään paljon, ennen kuin saa myöntävän vastauksen. Kun opiskelija on löytänyt itselleen sopivan harjoittelupaikan, on heidän kanssa solmittava Training agreement. Tämän jälkeen voi hakea apurahoja riippuen siitä, minkä vaihto-ohjelman kautta harjoitteluun on lähdössä. Tämän jälkeen tehdään valmistavat tehtävät ja lähdetään ulkomaille suorittamaan harjoittelu. Harjoittelun päätymisen jälkeen tehdään vielä valmistavista tehtävistä ne, jotka on tarkoitettu tehtäväksi kotiinpaluun jälkeen. (Kuvio 3.)

Kuvio 3. Matkailun opiskelijan kansainvälistymispolku Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulussa.

Kuviossa 4 on kansainvälisessä harjoittelussa vuosina 2006–2010 olleet matkailun koulutusohjelman opiskelijat. Vuosi 2008 on ollut näistä suosituin, vaikka Garamin (2010) tutkimuksen mukaan yleisesti ammattikorkeakouluissa harjoittelun suosio on kasvanut vuosina 2009 ja 2010. Huomattavasti eniten harjoittelussa on ollut matkailupalvelujen suuntautumisvaihtoehdon ja vähiten ravitsemispalvelujen suuntautumisvaihtoehdon opiskelijoita. Vuosina 2009 ja 2010 monen harjoittelijan suuntautuminen ei ole ollut tiedossa. Tämä johtuu osaltaan siitä, että vuonna 2009 opiskelunsa aloittaneet opiskelijat eivät ole vielä päättäneet suuntautumisvaihtoehtoaan ennen perusharjoittelua. Vuonna 2009 tehtiin uudet opetussuunnitelmat, jonka vuoksi käytännöt hieman vaihtelevat.

Kuvio 4. Vuosina 2006–2010 kansainvälisessä harjoittelussa olleet Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulun matkailun koulutusohjelman opiskelijat. (Leppälä 2011).

4 Kansainvälinen harjoittelu ja kulttuurienvälinen viestintä

4.1 Lähtöön valmistautuminen ja ulkomaille lähdön motiivit

Kun ammattikorkeakouluopiskelija lähtee kansainväliseen työharjoitteluun, hänellä on edessään uuden kulttuurin sekä harjoitteluympäristön kohtaaminen. Tämä käynnistää paljon erilaisia tunteita ja kuluttaa voimavaroja. Kulttuurien yhteentörmäystä ja sen aikaan saamaa tunnekuohua voidaan lieventää valmentamalla opiskelijoita kohtaamaan vieras kulttuuri. Aikaisemmin harjoittelussa olleiden opiskelijoiden kokemukset ja neuvot lieventävät jännitystä ja ennakkotasenteita. On tärkeää myös tutustua maan kulttuurin historialliseen taustaan, jolloin ymmärtää omaksuttuja tapoja, arvoja sekä asenteita paremmin. Kansainvälisen harjoittelun valmisteluksi ei riitä ainoastaan opiskelijan valmentautuminen, myös tuleva harjoitteluympäristö on valmistettava opiskelijan saapumiseen. Ammattikorkeakoulun tehtävänä on varmistaa, että opiskelija saa työpaikalla tarvitsemaansa ohjausta ja harjoittelu on tavoitteiden mukaista. (Koistinen 2003, 209–212.)

Ulkomaille lähtevän opiskelijan on valmistauduttava lähtöön hyvin. Sitä varten on kehitetty Go Abroad -kurssit, jotka suoritetaan verkossa. Kursseja on kolme, Moona on ensimmäisen vuoden opiskelijoille tarkoitettu kurssi motivoimaan heitä ulkomaille lähtöön, Valtteri on ulkomaille lähtevän opiskelijan valmentava kurssi ja Liisa on opettajille tarkoitettu kurssi. Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulussa jokaisen kansainväliseen työharjoitteluun lähtevän on suoritettava näistä Valtteri, joka on 2 opintopisteen laajuinen opintojakso. Valtteri sisältää tehtäviä muun muassa kohdemaahan tutustumisesta, kielitaidon kartoittamisesta, oman maan tuntemuksesta ja käytännön järjestelyistä ennen lähtöä. (Luikko 2009, 152–156.)

Maailmalle lähdön syitä on monia. Yksi haluaa hankkia hyvän kielitaidon, toinen haluaa kokemusta vieraassa maassa elämisestä. Tärkeintä on oma motivaatio, koska se auttaa mahdollisten eteen tulevien haasteiden yli. (Myllykoski 1997.) Tutkimusten mukaan ulkomaille lähdön motiivit voidaan jakaa kolmeen ryh-

mään. Ne ovat henkilökohtaiset, kulttuuriset ja opintoihin tai uraan liittyvät motiivit. Henkilökohtaisia motiiveja ovat halu kokea uutta, mahdollisuus kehittää itseään tai mahdollisuus seikkailuun. Kulttuurisia tekijöitä ovat halu tutustua vieraaseen kulttuuriin sekä maahan ja oppia kieliä. Uraan ja opintoihin liittyvien motiivien ulkomaille lähtevät korostavat harjoittelun hyötyä työelämässä. (CIMO 2009, 14.)

4.2 Uuteen maahan sopeutuminen ja kulttuurishokki

Kulttuurishokista on esitetty monia teorioita. Mielestäni Aro (1998) on esittänyt kulttuurishokin hyvin nimenomaan harjoitteluun lähtevän opiskelijan kannalta. Kulttuurisokilla tarkoitetaan elämänmuutoksen aiheuttamaa painetta tai jännitystä, jota tunnetaan, kun yritetään elää vieraassa kulttuurissa. Tämä prosessi alkaa heti saavuttua vieraaseen maahan, kestää koko maassa oleskelun ajan ja jatkuu vielä kotimaahan paluun jälkeen. Kulttuurishokkiin kuuluu siis erilaisia vaiheita, tunteet vaihtelevat miellyttävistä epämiellyttäviin. (Aro 1998, 18.)

Ensimmäistä kertaa ulkomaille pidemmäksi aikaa lähtevänä kulttuurishokin tuntee voimakkaammin kuin seuraavilla kerroilla. Shokin luonteeseen vaikuttaa myös se, kuinka lähellä omaa kulttuuria vieras kulttuuri on. Sopeutuminen vieraaseen kulttuuriin tapahtuu neljän vaiheen kautta, viides vaihe on kotiinpaluun shokki. Ensimmäinen vaihe on alkuinnostus, jota kutsutaan myös kuherruskuukaudeksi (honeymoon), jonka aikana vieraassa kulttuurissa näkee ainoastaan hyviä piirteitä. Ensimmäisen vaiheen pituuteen vaikuttaa monet asiat, esimerkiksi matkan pituus ja kuinka hyvin on valmistautunut uuteen kokemukseen selvittämällä asioita. (Aro 1998, 18–21.)

Toisessa vaiheessa asetelma on päinvastainen, kaikki koetaan huonoksi. Samat asiat, jotka ovat aluksi ihastuttaneet erilaisuudellaan, ärsyttävät nyt. Tässä vaiheessa oireita voivat olla mm. väsymys, halu olla omissa oloissa, motivaation laskeminen, pelot, koti-ikävä ja avuttomuuden tunne. Kaikki epämiellyttävät tunteet ovat kuitenkin osa kulttuuriin sopeutumisen prosessia. Toisesta vaiheesta selviytyminen on jokaisen itsensä varassa. Tässä vaiheessa voi lähteä kotiin,

rakentaa suojakuplan ja vältellä kaikkea paikallista tai voi hyväksyä, että vaikeudet johtuvat kulttuurieroista ja yrittää oppia niin paljon uutta kuin mahdollista. (Aro 1998, 22–27.)

Kolmannessa vaiheessa vieraan kulttuurin erilaisuus opitaan hyväksymään. Omitut käyttäytymismallit, tavat, normit, uskomukset ja arvot muodostavat kulttuurisen kielen, jonka oppiminen on tärkeää. Kun hallitsee kulttuurisen kielen, välttyy erilaisilta kommunikaatio-ongelmilta. (Aro 1998, 28–38.) Neljännessä vaiheessa viihtyvyys vieraassa kulttuurissa lisääntyy, koska asenne muuttuu ja vieras kulttuuri tuntuu kotoisalta. Yleensä tämä vaihe on riskittömin, mutta ei kannata pyrkiä muuttumaan liiaksi paikallisten asukkaiden kaltaiseksi, vaan muistaa myös oman kulttuurin arvot ja tavat. (Aro 1998, 39–41.)

Viides vaihe on kotiinpaluu. Vieraasta maasta on haikeaa lähteä sekä jättää kaikki uudet ystävät ja harrastukset, mutta toisaalta kotiinpaluu tarkoittaa, että näkee jälleen vanhat ystävät ja perheen. Sopeutuminen entiseen elämään ei välttämättä suju mutkitta. Matka vieraaseen kulttuuriin opettaa aina paljon uutta omasta itsestä. Kaikki kokemukset vaikuttavat identiteettiin. (Aro 1998, 42–43.)

4.3 Kokemukseen vaikuttavat tekijät

Yksi tärkeimmistä kokemukseen vaikuttavista tekijöistä on ulkomaille lähdön syy. Jokaisen lähtijän on selvitettävä se itselleen ennen lähtöä. Persoonallisuudella on myös vaikutusta siihen, miten kokee uudet asiat. (CIMO 2009, 9.) Harjoittelujakson pituus vaikuttaa olennaisesti kokemukseen. Kulttuuriin sopeutumisprosessi voi jäädä kesken, jos harjoittelu on kovin lyhyt. Tämä saattaa vaikuttaa niin, että koko harjoittelujakso leimautuu kielteiseksi. (Koistinen 2003, 216.)

Ulkomailla oleskeltu aika ei ole yksistään tärkeä oppimisen kannalta, vaan yhtä tärkeää on aika ennen lähtöä, eli valmistautuminen, sekä aika kotiinpaluun jälkeen. Opiskelija oppii selviytymään itsenäisesti, koska hän on kaukana kotoa, jolloin vastoinkäymisten sattuessa tukena eivät olekaan tutut ystävät tai perhe.

Kotimaassa opitut ongelmanratkaisutaidot eivät myöskään välttämättä päde täysin vieraassa kulttuurissa. Tärkeätä on siis omaksua paikallisten elämäntavat sekä kulttuuri. Nuorten ihmisten on ehkä helpompi sopeutua uuteen kulttuuriin kuin vanhempien, jotka ovat eläneet omassa kulttuurissa vuosikymmenet. (Kristensen 2004.)

4.4 Hyödyt työelämässä

Kansainvälisen henkilövaihdon keskus CIMO on tehnyt vuonna 2005 tutkimuksen kansainvälisen opiskelun ja harjoittelun merkityksestä työelämässä. Kyselyyn osallistui niin yksityisen kuin julkisen sektorin yrityksiä. Kansainvälinen vaihto tai harjoittelu on tutkimuksen (Garam 2005) mukaan hyvä keino saada kulttuurista ymmärrystä sekä sosiaalisia valmiuksia ja avartaa näkemystä. Tämä ei kuitenkaan tee harjoittelusta tai opiskelusta ulkomailla suoraan työelämän kannalta hyödynnettävää. Nämä ominaisuudet ovat hyödynnettävissä kansainvälisissä tehtävissä, kuten ulkomaisten asiakkaiden palvelemisessa, vieraskielistä materiaalia tehtäessä, ulkomaisia vieraita isännöitäessä tai heidän kanssaan neuvoteltaessa. (Garam 2005, 37, 58.) Työnantajat arvostavat enemmän kykyä tulla toimeen erilaisista kulttuureista tulevien ihmisten kanssa kuin kielitaitoa. Myös toimipaikan kansainvälisyys vaikuttaa siihen, kuinka tärkeänä harjoittelua pidetään. Tutkimuksessa on todettu, että kolmasosa kansainvälistä toimintaa omaavista yrityksistä pitää ulkomailla saatua kokemusta kohtalaisen tärkeänä, mutta muista vain 14 prosenttia. (Garam 2005, 26–30.)

Kansainvälisen harjoittelun hyödyt työelämän kannalta eivät siis ole yksiselitteisiä. Harjoittelu antaa kuitenkin monia sellaisia taitoja, joita ei kotimaassa kehittyisi. On yrityksestä ja työpaikasta kiinni, onko kokemuksesta erityistä hyötyä. Tutkimuksessa on kuitenkin mainittu nimenomaan näkemyksen avartuminen ja kulttuurinen ymmärrys. Nämä ovat hyviä taitoja muutenkin elämässä, eivät pelkästään työelämässä.

4.5 Kulttuurienvälinen viestintä

Globalisaation myötä kulttuurienvälinen osaaminen on erittäin tärkeää niin ammatillisesti kuin yksityisessä elämässäkin. Kulttuurinen lukutaito on myös osa kulttuurienvälistä osaamista. Se tarkoittaa kykyä ymmärtää erilaisten kulttuurien merkityksiä ja on monikulttuurisessa maailmassa erittäin tärkeää, sitä tarvitsevat niin kotimaassa kuin ulkomaillakin elävät. Haasteena tämän taidon kehittämisessä on oman kulttuurin tiedostaminen ja ymmärtäminen, koska ihmiset tulkitsevat asioita sen kautta. Jos jokin asia on omassa kulttuurissa ollut aina tietyllä tavalla, ei osaa edes kyseenalaistaa, että asian voisi tehdä jollakin toisella tavalla. Kulttuurienvälinen osaaminen on uusien näkökulmien oppimista. Kulttuurista lukutaitoa voi kehittää kunnioittamalla erilaisuutta ja hyödyntämällä toisten kulttuurien edustajien näkemyksiä omasta kulttuurista. (Salo-Lee 2009.)

Kulttuuriin kuuluvat esimerkiksi tavat, kieli tai ruoka. Käyttäytymismallit, tavat, normit, uskomukset ja arvot muodostavat kulttuurin näkymättömän osan. Kulttuurienvälisessä viestinnässä on kyse viestinnästä eri kulttuureista tulevien ihmisten välillä. Käsitettä kulttuuri voidaan käyttää myös eri ikäpolvista tai sukupuolesta puhuttaessa. (Salo-Lee 2003.)

Nykypäivän kulttuurienvälisessä työelämässä toimijoilta edellytetään paikallisen kielen, historian, politiikan ja talouden tunteminen, jatkuvaa itsensä kehittämistä sekä paikallisten kollegoiden kunnioittamista. Näitä taitoja kutsutaan kulttuuriseksi kompetenssiksi. Kulttuurienvälisesti tehokas henkilö sopeutuu eri tilanteisiin sekä tulee toimeen erilaisten ihmisten kanssa. Kulttuurienvälisissä tilanteissa omakulttuurikeskeisyys voi johtaa väärinkäsityksiin, koska tulkinnat ovat kulttuurisidonnaisia. Kulttuurienvälisessä viestinnässä ei ole tärkeää se, miten jonkin asian sanoo, vaan se, miten tämä asia kuullaan. Myös kansainvälisessä mainonnassa on hyvä ottaa huomioon muiden kulttuurien näkökulma. (Salo-Lee 2003.)

Vuorovaikutustilanne koostuu verbaalisesta ja nonverbaalisesta viestinnästä. Muun muassa eleet, ilmeet ja fyysinen etäisyys viestivät varautuneisuudesta tai välittömyydestä. Suurimmaksi osaksi näiden perusteella toiset ihmiset luovat

meistä vaikutelman. Verbaalinen viestintä on se, mitä sanotaan ja nonverbaalinen, miten sanotaan. Nämä muodostavat yhdessä viestintätyylin. Työelämässä suomalaisia voidaan pitää töykeinä meidän hiljaisuutemme takia. Toisissa kulttuureissa puheen katkeaminen voi tarkoittaa yhteyden katkeamista ja tilanne on kiusallinen. Erilaisissa kulttuureissa on myös erilainen käsitys ajasta. Työelämän tilanteissa voi aiheutua väärinkäsityksiä. Joissakin tilanteissa jotakin henkilöä voidaan pitää epäammattimaisena tai joustamattomana erilaisten aikakäsitysten vuoksi. Aikakäsitys voidaan jakaa monokronisuuteen ja polykronisuuteen. Monokronisuudessa keskitytään yhteen henkilöön tai tehtävään kerrallaan, se on myös enemmän tehtäväkeskeistä. Tämä on tyypillistä pohjoismaalaisille ihmisille. Polykronisuudessa taas puolestaan hoidetaan useita asioita kerralla ja se on enemmän ihmiskeskeistä. (Salo-Lee 2003.)

5 Tutkimusmenetelmä

5.1 Laadullinen tutkimus

Laadullisessa tutkimuksessa kohdetta pyritään tutkimaan mahdollisimman kokonaisvaltaisesti ja tarkoituksena on kuvata todellista elämää (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 157). Pyrkimyksenä ei ole todentaa olemassa olevia väittämiä, vaan löytää tosiasioita. Tutkimuksen kohderyhmä valitaan tarkoituksenmukaisesti eikä sattumanvaraisesti. Myös tutkimussuunnitelma muokkautuu tutkimuksen edetessä ja suunnitelmia muutetaan olosuhteiden mukaisesti. (Hirsjärvi ym. 2007, 160.)

Kvalitatiivisen tutkimuksen menetelmiä ovat yleensä haastattelu, kysely, havainnointi ja dokumentteihin perustuva tieto. Voidaan käyttää vain jotakin näistä menetelmistä tai niitä voidaan yhdistellä eri tavoin. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 71.) Laadullisessa tutkimuksessa pyrkimyksenä on ymmärtää tiettyä toimintaa, antaa tulkinta jollekin ilmiölle tai kuvata jotakin ilmiötä. On tärkeää, että kohderyhmän henkilöt tietävät tutkittavasta asiasta mahdollisimman paljon tai heillä on kokemusta asiasta. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 85.)

5.2 Kysely

Haastattelu ja kysely ovat parhaat menetelmät silloin, kun halutaan tietää, mitä joku ajattelee. Haastattelun etuna on joustavuus, koska kysymyksen voi toistaa ja näin oikaista väärinkäsityksiä (Tuomi & Sarajärvi 2009, 72). Koska olin opin- näytetyötä tehdessäni Australiassa, päädyin sähköpostin kautta lähetettävään lomakekyselyyn haastattelun sijasta. Sähköpostikyselyjen etuna on se, että haastattelutilanteen häiritteijät vähenevät ja työläs litterointivaihe jää pois tutkimuksen vaiheista. Toisaalta sähköpostista jäävät puuttumaan eleet, ilmeet ja äänenpainot. (Kuula 2006, 174–175.)

Lomakekyselyä voidaan käyttää myös laadullisessa tutkimuksessa ja vastausten perusteella henkilöt voidaan tyypitellä laadullisiin luokkiin. Lomakekyselyssä kysytään tutkimuksen kannalta merkityksellisiä kysymyksiä ja jokaiselle kysymykselle on löydettävä perustelu tutkimuksen viitekehystä. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 75.)

5.3 Kohderyhmä

Kohderymänä ovat vielä koulun kirjoilla olevat jo harjoittelusta palanneet res- tonomiopiskelijat. Päädyin tähän kohderyhmän rajaukseen, koska kirjoilla olevil- ta on todennäköisesti helpompi saada vastaus viestiin ja heillä harjoittelu-aika on vielä tuoreessa muistissa. Kohderyhmän (n=40) henkilöt ovat olleet kansainvä- lisessä harjoittelussa vuosina 2008–2011. Kuulun siis itsekkin tähän kohderyh- mään, koska suoritin syventävän harjoittelun kesällä 2011 Australiassa. Osa on suorittanut perusharjoittelun ja osa syventävän harjoittelun. Joukossa on myös sellaisia henkilöitä, jotka ovat olleet kansainvälisessä harjoittelussa molemmat harjoittelut. Tässä tilanteessa ohjeistin heitä vastaamaan ensimmäisen harjoitte- lun perusteella, koska silloin esimerkiksi kulttuurisokin kokee eri tavalla. Henki- löt, jotka ovat joutuneet syystä tai toisesta keskeyttämään harjoittelunsa ulko- mailla, ohjeistin vastaamaan niin moneen kysymykseen kuin mahdollista.

Lähetin lomakekyselyn sähköpostilla kohderyhmälle toukokuussa 2011. Kyselyyn oli aikaa vastata kesäkuun puoliväliin saakka. Aluksi kohderyhmä oli rajattu vuosina 2008–2010 harjoittelussa olleisiin, mutta vastausten vähyyden vuoksi lähetin kyselyn syyskuussa 2011 myös keväällä ja kesällä 2011 harjoittelussa olleille. Näin tulosten luotettavuus paranee, kun vertailtavia vastauksia on enemmän.

5.4 Aineiston analysointi

Kaikki kysymykset ovat avoimia kysymyksiä. Avoimissa kysymyksissä vastaajalla on mahdollisuus sanoa, mitä hänellä on oikeasti mielessä, eikä hänen vastausvaihtoehtojaan ole rajattu valmiiksi annettuihin vaihtoehtoihin. Kysymysten laadinnassa on kiinnitettävä huomiota kysymysten selvyyteen, eivätkä kysymykset saisi olla liian yleisellä tasolla olevia. Kun kysymykset ovat rajattuja, ne tarkoittavat todennäköisemmin samaa kaikille vastaajille. Myös kysymysten määrään ja järjestykseen tulee kiinnittää huomiota. Yleisiä asioita koskevat kysymykset on hyvä sijoittaa lomakkeen alkuun ja tarkentavat kysymykset loppuun. (Hirsjärvi ym. 2007, 196–198.) Yhden kysymyksen laadintaan olisi pitänyt kiinnittää enemmän huomiota. Kysyin minkälaista hyötyä vaihto-ohjelma tarjosi opiskelijalle. Tarkoitin tällä vaihto-ohjelmaa, jonka kautta hän on ollut harjoittelussa, kuten esimerkiksi Erasmus. Pari opiskelijaa oli luetellut selkeästi harjoittelujakson hyötyjä. Tämä oli ainoa epäselvä kysymys. Jaoin kyselylomakkeen (liite1) neljään eri osaan: taustatiedot, aika ennen harjoittelua, harjoittelu-aika sekä harjoittelun jälkeinen aika. Ajattelin, että tämä selkeyttää kyselylomaketta sekä helpottaa aineiston analysointia.

Sisällönanalyysi on perusanalyysimenetelmä, jota voidaan käyttää kaikissa laadullisissa tutkimuksissa. Laadullisen tutkimuksen aineistosta löytyy usein monia mielenkiintoisia asioita. Niitä kaikkia ei kuitenkaan voi tutkia. Aineistosta on osattava erotella ne asiat, jotka otetaan mukaan tutkimukseen, ja loput jätetään seuraaviin. Tästä valitusta aiheesta pyritään sitten kertomaan mahdollisimman paljon. Kiinnostuksen kohde tulisi löytyä tutkimusongelmasta. Tämän jälkeen

aineisto pitää tyypitellä, teemoitella tai luokitella. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 91–92.)

Käytin aineiston analysointimenetelmänä luokittelua. Se on yksinkertaisin aineiston järjestämisen muoto. Aineistosta tehdään luokkia ja niiden esiintyminen aineistossa lasketaan ja voidaan esittää taulukkona. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 93.) Tarkoituksena oli alun perin selvittää, ovatko opiskelijat jaettavissa esimerkiksi tyypeihin a–c lähtöpäätökseen vaikuttaneiden syiden perusteella. Olen tarkastellut pintapuolisesti ajan ennen harjoittelua, harjoitteluajan ja sen jälkeisen ajan, minkä jälkeen olen keskittynyt lähtöpäätökseen vaikuttaneisiin syihin. Luokittelu on tehty niiden mukaan.

6 Tutkimustulokset

6.1 Taustatiedot

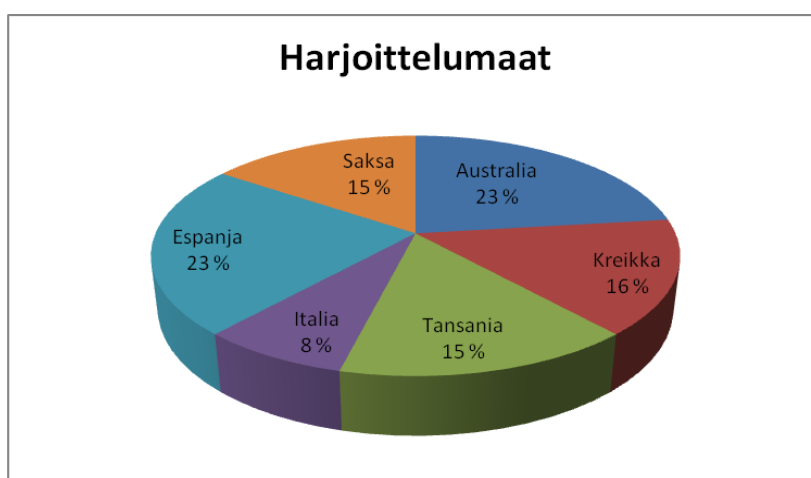
Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulun restonomiopiskelijoiden kansainväliseen harjoitteluun lähtöön vaikuttaneita syitä. Kyseessä on laadullinen tutkimus, ja tutkimusmenetelmänä käytettiin sähköpostin kautta lähetettävää kyselylomaketta. Kysely lähetettiin toukokuussa 2011 yhteensä 32:lle Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulun restonomiopiskelijalle. Kohderyhmäksi valittiin harjoittelusta palanneet ja edelleen koulun kirjoilla olevat opiskelijat. Päätin kuitenkin syyskuussa 2011 lähettää kyselyn vielä keväällä ja kesällä 2011 ulkomailta harjoittelussa olleille opiskelijoille, joita oli 8 kappaletta. Näin sain enemmän vastauksia vertailtavaksi.

Sain vastauksia yhteensä 13 kappaletta. Vastausprosentti jäi melko alhaiseksi (33 %), mutta vastauksia tuli riittävästi laadulliseen tutkimukseen. Luultavasti syynä alhaiseen vastausprosenttiin oli se, että vastaamisen ajankohta oli niin lähellä kesälomaa ja joillakin ryhmillä oli sillä hetkellä menossa työharjoittelujakso. Silloin ei välttämättä tule luettua koulun sähköpostia niin ahkerasti. Kohderyhmässä oli paljon myös vuonna 2007 aloittaneita opiskelijoita, ja heidän opis-

kelunsa alkavat olla hyvin loppusuoralla, joten he eivät välttämättä enää katso koulun sähköpostia joka päivä. Onneksi lisäkyselyn lähettäminen syyskuussa 2011 paransi hieman vastausprosenttia.

Vastaajista kymmenellä suuntautumisvaihtoehtona on matkailupalvelujen, kahdella matkailun liikkeenjohdon ja yhdellä ravitsemispalvelujen suuntautumisvaihtoehto. Perusharjoittelussa vastaajista oli ollut kahdeksan, syventävässä neljä ja yhdessä ei ollut mainintaa, kumpi harjoittelu oli kyseessä. Laajuudeltaan harjoittelujaksot olivat 10–18 opintopistettä. Yleisin harjoittelujakson laajuus oli kuitenkin 12 opintopistettä. Harjoittelujakson laajuus vaihtelee opetussuunnitelman mukaan ja lisäksi jaksoja voidaan räätälöidä jokaisen opiskelijan omien tarpeiden mukaan. Joku opiskelija voi esimerkiksi suorittaa syventävästä harjoittelusta vain osan ulkomailla ja loput kotimaassa.

Vaihto-ohjelmista Free moverin kautta oli kuusi henkilöä Erasmusin kautta neljä. Kolmessa vastauslomakkeessa oli mainittu yksityiset järjestöt, jotka auttavat harjoittelupaikan järjestämisessä, ne eivät kuitenkaan ole varsinaisia vaihto-ohjelmia. Suurin apu, mitä vaihto-ohjelma tarjosi, oli apuraha. Tämän melkein kaikki olivat maininneet. Apua ohjelmilta sai myös paperiasioissa sekä asumisjärjestelyissä. Osa vastaajista oli ymmärtänyt kysymyksen hieman väärin ja he olivat luetelleet vaihdon tuomia hyötyjä. Harjoittelun maita olivat Tansania, Saksa, Australia, Kreikka, Espanja sekä Italia (kuvio 5).

Kuvio 5. Vastaajien harjoittelumaat.

6.2 Aika ennen harjoittelua

Maavalintaan vaikuttaneita tekijöitä olivat kielitaidon parantaminen, uuteen kulttuuriin tutustuminen, kiinnostus kyseistä maata kohtaan, uteliaisuus, maan luonto ja turvallisuus, kaverit sekä jossakin tapauksessa kyseinen maa oli ollut ainoa, minne oli päässyt. Monet vastaajat olivat luetelleet näistä syistä useampia. Harjoittelumaasta tietoa oli etsitty eniten internetistä, lisäksi myös kv-koordinaattorilta, kirjoista, aikaisemmilta harjoittelijoilta, opettajilta, terveydenhoitajalta, tuttavilta sekä paikallisilta yhteyshenkilöiltä.

Vastaajista seitsemän koki saaneensa koululta tarpeeksi apua harjoittelun järjestämisessä, mutta kuusi vastaajaa oli eri mieltä. Tässä kohdassa vastauksissa oli hieman ristiriitaa, osa oli saanut todella paljon apua ja toiset kokivat, ettei heitä autettu lainkaan. Luulen, että tämä johtuu siitä, että kyseessä on ollut eri kv-koordinaattorit. Vastanneet opiskelevat kahdessa eri toimipisteessä, joten heillä on myös eri henkilöt auttamassa. Luovien alojen keskuksen kv-koordinaattori on myös vaihtunut vuoden 2007 jälkeen, tämäkin voi vaikuttaa tulokseen. Vastauksista kuitenkin tuli ilmi, että kv-koordinaattorin apu on erittäin tärkeää. Ne, jotka eivät kokeneet saavansa tarpeeksi apua, olivat jääneet harjoittelupaikan etsimisen kanssa aivan yksin ja tilanne oli ollut melko ahdistava ja stressaava. He eivät myöskään tieneet, minkälaiset työpaikat koulu hyväksyy harjoittelupaikaksi. Heidän mielestään kv-koordinaattori ei joko osannut vastata heidän esittämiinsä kysymyksiin tai oli pyytänyt etsiä itse tietoa esimerkiksi koulun vaihtopokkarista.

Vastanneista yhdeksän oli harjoittelussa kaverin kanssa ja neljä lähti harjoitteluun yksin. Monet olivat kokeneet, että kaverin kanssa on turvallisempi lähteä uuteen maahan ja käytännön asiat on helpompi hoitaa yhdessä. Pitkän ulkomaanjakson aikana on myös mukava, että on joku, jonka kanssa jakaa kokemukset. Kuitenkin yhdessä harjoittelussa olleet saattoivat olla harjoittelussa eri yrityksessä. Suurimmat odotukset, mitä harjoittelulle asetettiin, olivat uuden oppiminen, uuteen kulttuuriin tutustuminen, kielitaidon parantaminen, itsenäinen selviytyminen, henkilökohtainen kasvu, uusiin ihmisiin tutustuminen, uudet kokemukset sekä ammatillisen osaamisen laajentaminen ja parantaminen.

Lähtöpäättökseen vaikuttaneet syyt olivat hyvin paljon samoja kuin harjoittelulle asetetut odotukset. Syitä olivat kielitaidon parantaminen, uuden oppiminen, uuteen kulttuuriin ja maahan tutustuminen, halu matkustella, tutut kohdemaassa, apuraha tai kotimaa ei vain kiehtonut harjoittelupaikkana. Luokittelin lähtösyitä henkilökohtaisiin, kulttuurisiin ja opintoihin tai uraan liittyviin. Yhdeksän henkilöä oli lähtenyt kulttuurisista syistä, mutta kukaan ei ollut lähtenyt harjoitteluun pelkästään opintoihin tai uraan liittyvistä syistä. Kuusi vastaajaa oli kuitenkin asettanut odotukseksi myös kansainvälisen työkokemuksen karttumisen tai ammatillisen osaamisen laajenemisen.

6.3 Harjoittelu-aika

Kymmenen vastaajan harjoittelulle asettamat tavoitteet olivat toteutuneet. Yhden tavoitteet eivät olleet toteutuneet lainkaan ja muutaman vastaajan kohdalla ammatilliset tavoitteet eivät toteutuneet ollenkaan, mutta muut tavoitteet toteutuivat. Muita tavoitteita olivat vieraan kielen oppiminen, uusien kavereiden saaminen, uudet kokemukset ja kulttuurit, uusien paikkojen näkeminen sekä halu oppia enemmän erilaisesta elämäntavasta.

Yleisimpiä ongelmia olivat kulttuurierojen aiheuttamat erot työskentelytavoissa sekä yhteisen kielen puuttumisen tuomat kommunikaatio-ongelmat. Näistä tilanteista oli kuitenkin selvitty oikealla asenteella, kysymällä, olemalla rohkea sekä ajan kuluessa mm. kielitaidon parannuttua. Koti-ikävää poti puolet, mutta he selvisivät siitä soittamalla kotiin ja ajan kanssa. Monet olivat maininneet, että ennemminkin oli ikävä takaisin harjoittelumaahan kotiin paluun jälkeen. Luulen, että koti-ikävää ei kerkeä potea, koska koko ajan näkee ja kokee niin paljon uusia asioita. Itse ainakin huomasin, että minulla ei ollut aikaa koti-ikävälle. Yksi vastaaja oli kokenut suurta koti-ikävää, koska hänen poikaystävänsä oli jäänyt Suomeen odottamaan. Hekin olivat koti-ikävästä selvinneet puhumalla paljon puhelimesta. Toisaalta joillakin vastaajilla koti-ikävä oli hetkellisesti iskenyt aina puheluiden jälkeen. Nykyisin yhteydenpito kotimaahan on helppoa sosiaalisen median kehittymisen vuoksi. Internetin kautta voi myös soittaa ilmaiseksi tai ker-

toa kuulumisia sähköpostin välityksellä. Välimatkat eivät tunnu niin pitkältä, koska yhteyttä voi pitää halutessaan päivittäin.

6.4 Harjoittelun jälkeinen aika

Vastaajista yhdeksän palasi Suomeen heti harjoittelun jälkeen ja neljä jäi vielä harjoittelumaahan. Syitä harjoittelumaahan jäämiseen olivat halu matkustella, lomailia ja nähdä uutta sekä kahden vastaajan kohdalla opinnäytetyön materiaalin kerääminen tai tekeminen. Paluu Suomeen ja sopeutuminen arkeen oli pääasiassa hankalaa. Suomessa oli kylmää, yksinäistä ja haikeaa. Sopeutumiseen vaikuttaa tietenkin harjoittelun pituus ja se, onko harjoittelussa ollut yksin. Yksi vastaajista koki, että oli outoa muuttaa yksin asumaan, koska harjoitteluaikana oli asunut niin monien ihmisten kanssa samassa asunnossa. Espanjassa olleet sopeutuivat kotimaahan hyvin, mutta muissa maissa olleilla oli havaittavissa paluushokkia, etenkin Tansaniassa olleilla.

Kansainvälisestä harjoittelusta saadut hyödyt olivat itsevarmuus, kokemus, työkokemus, kielitaito, paineen alla työskentely, rohkeus, kaverit, kontaktit ulkomaille ja se, että harjoittelu on avartanut näkemystä sekä antanut rohkeutta tehdä unelmista totta. Pidempi oleskelu ulkomailla oli myös näyttänyt, mikä elämässä on oikeasti tärkeää. Vastauksista huomasi, että kansainväliseen harjoitteluun ei lähdetä pelkästään lisäämään ammattitaitoa, vaan myös muita ominaisuuksia. Kukaan ei vastannut, että ei olisi lähdössä ulkomaille työskentelemään. Kenelläkään ei ollut myöskään varmoja suunnitelmia lähteä. Osalla vastaus oli, että he ovat ehdottomasti lähdössä sopivan tilaisuuden tullessa.

Kyselyssä oli myös kohta muut kommentit. Siihen oli muun muassa vastattu näin: ”*Koulu tarjosi hyvän mahdollisuuden lähteä ulkomaille työharjoitteluun, ja se tulisi kyllä jokaisen vähänkään kiinnostuneen kokea.*” Olen aivan samaa mieltä tämän vastaajan kanssa, että Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulu antaa erittäin hyvät mahdollisuudet kansainväliselle harjoittelulle. Monella opiskelijalla ei olisi varmasti ollut mahdollista lähteä harjoitteluun ilman koululta saamaansa kannustusta ja rahallista tukea.

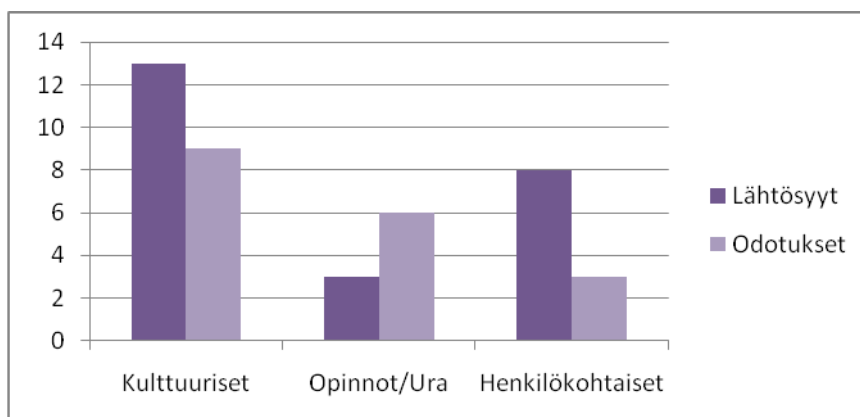
7 Tulosten tarkastelu ja luotettavuus

7.1 Lähtösyöt ja odotukset

Kysymykseen lähtösyistä kolme henkilöä oli vastannut, ettei heillä käynyt mielessäkään suorittaa harjoittelua kotimaassa. He halusivat ulkomailta ammatillista osaamista ja uusia tuttavuuksia. Kielitaidon parantaminen ja itsevarmuuden kasvaminen olivat myös tärkeitä tekijöitä. Kolme vastaajaa oli maininnut apurahan yhdeksi monista lähtösyistä. Vastauksista voi kuitenkin päätellä, että tämä ei niinkään ole syy, vain kansainvälisen harjoittelun mahdollistava tekijä. Yksi opiskelija oli muun muassa todennut näin: *”Harjoitteluun sai myös ihan hyvät apurahat, joten taloudellisestikin oli mahdollista lähteä. Ilman apurahaa pariksi kuukaudeksi ulkomaille lähteminen ei olisi ollut minulle mahdollista.”* Muita syitä hänellä olivat kielitaito ja kulttuuriin tutustuminen. Vastaajista kymmenen oli maininnut asetetuissa odotuksissa kielitaidon, tämä oli kaikista yleisin odotus kansainväliseltä harjoittelulta. Kuusi opiskelijaa odotti ammatillisen osaamisen kasvavan, vaikka ainoastaan kaksi oli maininnut tämän lähtösyissä.

Kaikki vastauksissa mainitut lähtöön vaikuttaneet syyt ovat juuri tyypillisiä Y-sukupolvelle. Pendergast ja Wilks (2010, 113.) ovat kuvanneet Y-sukupolvea elämynälkäiseksi. He ovat todenneet, että he haluavat matkustellessaan erilaisia kokemuksia, joihin kuuluu olennaisesti myös paikalliseen elämään, kulttuuriin sekä ihmisiin tutustuminen. Nämä samat syyt saavat opiskelijat myös lähtemään harjoitteluun ulkomaille. Lähtöön vaikuttaneet syyt olivat kuitenkin hie-man ristiriidassa harjoittelulle asetettujen odotusten kanssa. Syyt olivat monella vastaajalla kulttuurisia, esimerkiksi halu tutustua uuteen kulttuuriin tai kieleen. Kuitenkin monet odottivat harjoittelulta ammatillisen pätevyyden laajentamista tai oman alan työkokemusta. Kuten kuviosta 6 näkyy, moni ei ole maininnut lähtösyynä ammatillista pätevyyttä, mutta kuitenkin odottaa harjoittelulta työkokemusta ja ammatillisen pätevyyden laajentamista. Viisi henkeä oli maininnut harjoittelun tuomista hyödyistä kansainvälisen työkokemuksen. He ajattelivat sen olevan hyvä lisä ansioluettelossa. Harjoitteluun kohdistuvat odotukset ovat mielestäni myös syitä, joiden takia harjoitteluun lähdetään. Voidaan siis todeta, että

harvoin opiskelija lähtee ainoastaan henkilökohtaisten, kulttuuristen tai uraan liittyvien syiden perusteella, vaan usein harjoitteluun lähdetään useammasta eri syystä.

Kuvio 6. Vastanneiden lähtösyit ja odotukset luokiteltuna kulttuurisiin, opintoihin ja uraan liittyviin sekä henkilökohtaisiin syihin. Vastaaaja on voinut valita useamman kuin yhden vaihtoehdon.

7.2 Kulttuuriin sopeutuminen

Eroavat käsitykset työskentelytavoissa ja kommunikoinnissa olivat erilaisen kulttuurin tuomia ongelmia. Salo-Lee (2003) on todennut, että suomalaisia saataan usein vähäsanaisen viestintätyylin ansiosta pitää kylminä ja jopa epäkohteliaina. Eri kulttuureissa kohteliaisuutta ilmaistaan eri tavoin. Suomalaisessa viestintäkulttuurissa sallitaan hiljaisuus, eikä se ole mitenkään outoa tai kiusallista, mutta useassa muussa kulttuurissa on. Itse olen tavannut Australiassa suomalaisia, jotka ovat asuneet siellä 20 vuotta. He sanovat, että edelleen työpaikalla heille välillä muistutetaan esimerkiksi sanan ”please” käytöstä. Jos sanan unohtaa, tulee ihmisestä helposti töykeä vaikutelma, vaikka hän ei tarkoittaisi mitään pahaa. Joissakin maissa ongelmia aiheutti myös yhteisen kielen puuttuminen.

Eteen tulleista ongelmista opiskelijat olivat selvinneet muun muassa näin: *”Avoimin mielen vaan eteenpäin, kyllä kaikesta selviää.”* ja *”Pyytämällä apua ja olemalla rohkea.”* Mielestäni nämä vastaukset kertovat erityisesti siitä, että kan-

sainväliseen harjoitteluun lähtevä voi vaikuttaa omiin kokemuksiinsa hyvin paljon omalla asenteellaan. Vieraassa kulttuurissa eläminen tuo aina mukanaan omat ongelmansa. Tietenkin opiskelijoita valmistellaan tähän kulttuurien eroon ennen lähtöä, mutta sitä ei voi käsittää, ennen kuin on itse paikan päällä.

Takaisin Suomeen sopeutuminen tuotti hankaluuksia. Neljä opiskelijaa jäi vielä harjoittelumaahan harjoittelujakson päätyttyä ja heille sopeutuminen vaikutti olevan helpompaa kuin muilla. Tutkin muiden vastauksia, ja monella paluushokki oli jopa pahempi kuin kulttuurishokki harjoittelumaahan mennessä. Vastauksissa oli mainittu muun muassa *"En halunnut tulla Suomeen takaisin, ja pidinkin yhteyttä saamiini uusiin ystäviin tiiviisti"* ja *"Halusin vaan takaisin monen kuukauden ajan ja elämä oli pelkkää harmaata odottelua"*. Harjoittelumaahan reissaamaan jäänyt vastaaja oli taas maininnut, että *"Luulen että se auttoi, kun reissasin tuon pari viikkoa harjoittelun jälkeen ennen kuin palasin kotiin. Sinä aikana pääsi jo irti harjoittelussa syntyneistä rutiineista ja kerkesi jo päästä irti suurimmasta ikävästä harjoittelupaikkaan ja sitten oli helpompi palata kotiin."* Sillä on tietenkin suuri merkitys, kuinka erilainen harjoittelumaan kulttuuri on. Vastaajien joukossa oli kaksi Afrikan maassa (Tansania) harjoittelussa ollutta, suurin osa oli ollut Euroopassa ja kolme Australiassa. Heidän vastauksistaan kuitenkin oli huomattavissa eniten juuri maailmankuvan avartuminen. He olivat vastanneet muun muassa näin: *"Kokemukset ovat ennen kaikkea tuoneet minulle rohkeutta tehdä unelmistani totta."* ja *"Kulttuurishokki oli tännepäin tultaessa oikeastaan suurempi, koska omat kokemukset olivat karttuneet ja maailmankatsomus avartunut, mutta suomessa asiat ja tuttujen asenteet säilyneet ennallaan."* Afrikassa opiskelijan maailmankuva muuttuu varmasti, koska ympärillä on niin paljon köyhyyttä ja elämäntapa on todella erilainen Suomeen verrattuna.

Sillä, oliko harjoittelussa ollut yksin vai kaverin kanssa, ei ollut merkitystä Suomeen sopeutuessa. Luulen, että takaisin Suomeen sopeutumiseen vaikuttaa eniten opiskelijan oma persoona ja se, millä asenteella on lähtenyt harjoitteluun. Moni oli lähtenyt kaverin kanssa, koska silloin heillä on toisistaan niin seuraa kuin turvaakin harjoittelumaassa. Uudet kokemukset on mukava jakaa jonkun kanssa, joka on samassa tilanteessa ja ymmärtää, millaisia tuntemuksia käydään läpi.

7.3 Yhteenveto

Vastauksista ilmeni, että kv-koordinaattorin apu on erittäin tärkeää. Koulun tulisi kiinnittää tähän huomiota, jotta opiskelijat saavat kaiken mahdollisen tuen, avun ja tiedon heiltä. Ei ole tarkoituksenmukaista, että kansainväliseen harjoitteluun lähdön prosessi kaatuu jo alkutekijöillensä, kun opiskelija kokee, että tiedon-saanti on hankalaa. Harjoittelulle asetetaan sekä ammatillisia että henkilökohtaisia tavoitteita. Monet odottavat kielitaidon parantuvan, uusia kokemuksia sekä uusia kulttuureita. Nämä ovat myös yleisiä lähtöön vaikuttaneita syitä. Eteen tulleista ongelmista selvittää oikealla asenteella. Oman asenteen tulee olla kohdallaan uuteen kulttuuriin mennessä. Ongelmia tulee jokainen varmasti kokea, mutta ne ovat osa oppimisprosessia. Eivätkä ne ehkä ole edes ongelmia, jos niitä osaa ajatella vain erilaisuutena?

Kyselyn vastausten perusteella olen luokitellut kohderyhmän. Sieltä erosi neljää erilaista vastaustyyppiä. Osa opiskelijoista lähtee harjoitteluun ulkomaille kulttuurisista syistä. Heille tärkeää on tutustua uusiin maihin, elämäntapaan ja kulttuureihin sekä parantaa kielitaitoa. Toiset ovat kiinnostuneita myös kulttuureista ja haluavat parantaa kielitaitoaan, mutta heille tärkeää ovat myös elämykset ja oman itsensä kehittäminen sekä itsenäistyminen. Toiset lähtevät ulkomaille uraan liittyvistä, kulttuurisista sekä henkilökohtaisista syistä. He ovat kiinnostuneet kulttuureista, mutta haluavat myös uusia elämyksiä ja ammatillista pätevyyttä. He kokevat, että kansainvälisestä harjoittelusta on hyötyä tulevaisuudessa työmarkkinoilla. Osa lähtee ulkomaille harjoitteluun, koska heillä harjoittelu Suomessa ei käynyt mielessäkään. (Taulukko 3.)

Taulukko 3. Vastausten luokittelu. (n=13)

Vastanneet	Lähtösyöt	Odotukset	Syyt jaoteltuna
3	kv-työkokemus, elämys ja uusi kulttuuri, halu ulkomaille	kielitaito, uudet kokemukset ammatillinen osaaminen	kaikki
3	vieraat kulttuurit ja kielet, apuraha	uudet kokemukset, paikat kielitaito, uudet ihmiset	kulttuuriset
4	halu lähteä ulkomaille	kielitaito, kaverit, ammatillinen osaaminen	henkilökohtaiset
3	kielitaito, kulttuurit, itsenäistyminen, matkustelu, haasteellisuus	kielitaito, uuden oppiminen, kulttuuri, itsenäinen selviytyminen, henkilökohtainen kasvu	kulttuuriset ja henkilökohtaiset

Kukaan ei lähde ainoastaan ammatillisista syistä kansainväliseen harjoitteluun. Usein ulkomailla työtehtävät eivät ole ihan sitä, mitä on sovittu. Suomessa on ehkä paremmat mahdollisuudet saada harjoittelusta enemmän ammatillista pätevyyttä, ainakin syventävän harjoittelun osalta. Suurin osa vastaajista oli ollut perusharjoittelussa ja jotkut olivatkin vastanneet, etteivät he lähtisi suorittamaan syventävää harjoittelua ulkomaille juuri ammatillisen pätevyyden kehittymisen takia.

7.4 Tutkimuksen luotettavuus

Tutkimuksen reliabelius tarkoittaa tulosten toistettavuutta, eli tutkimuksen tulokset eivät saisi olla sattumanvaraisia. Toinen luotettavuuden mittari on validius, eli mittaako tutkimusmenetelmä juuri sitä, mitä on tarkoitus mitata. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa nämä perinteiset luotettavuuden mittarit ovat saaneet erilaisia tulkintoja. Laadullisen tutkimuksen aineiston analyysissä on tärkeää tehdä luokitteluja ja kertoa lukijalle luokittelun perusteet. Lukijalle on myös kerrottava, millä perusteella tulkintoja esitetään. (Hirsjärvi ym. 2007, 226–228).

Sähköpostikyselyä lähetettäessä vastaanottajalle on kerrottava, mistä lähteestä heidän osoitteensa on saatu. Tämän vuoksi sähköpostiosoitteiden hankkimiseksi on saatava lupa. (Kuula 2006, 175.) Sain tutkimusluvan tammikuussa 2011 ja sen myötä kohderyhmän opiskelijoiden sähköpostiosoitteet käyttööni. Tutkimuksen vastaajamäärä on melko pieni ($n=13$), joten olen kiinnittänyt erityistä huomiota tunnistettavuuden poistamiseen. En ole missään vaiheessa maininnut useita taustatekijöitä yhdessä syiden tai odotusten kanssa.

Olen käyttänyt myös omia kokemuksia työtä tehdessäni. Olen kuitenkin pyrkinyt siihen, että ne eivät vaikuta tulosten analysointiin liiaksi. Voin kuitenkin samaisua monen vastaajan kanssa heidän kokemiinsa asioihin. Tulokset olisivat luotettavampia, jos vastauksia olisi tullut enemmän. Tutkimus mittaa sitä, mitä sen oli tarkoituskin mitata, eli lähdön syitä. Haastattelu olisi ollut parempi tutkimusmenetelmä tähän laadulliseen tutkimukseen. Jos jatkossa aihetta haluttaisiin tutkia syvällisemmin, kannattaisi menetelmäksi valita esimerkiksi teemahaastat-

telu. Haastattelutilanteessa kohderyhmälle olisi mahdollista esittää tarvittaessa tarkentavia kysymyksiä. Lähtösyitä tiedustellessa olisi esimerkiksi voinut kysyä, mikä syistä oli painavin. Näin olisi saatu selkeämpi jako vastausten välille.

8 Pohdinta

Tavoitteena oli tutkia Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulun restonomiopiskelijoiden kansainväliseen harjoitteluun lähdön syitä. Kukaan ei ollut lähtenyt harjoitteluun ainoastaan ammatillisista syistä, mutta lähes puolet vastaajista oli kuitenkin maininnut kansainvälisen työkokemuksen näyttävän hyvältä ansioluettelossa ja auttavan työnhaussa tulevaisuudessa. Lähes kaikki vastaajat olivat maininneet kielitaidon parantamisen harjoittelulle astetuissa odotuksissa. Vastausten perusteella jaoteltuna suurin osa vastaajista oli lähtenyt harjoitteluun monista eri syistä, ei pelkästään esimerkiksi kulttuurisista syistä. On valitettavaa, että kyselyn vastausprosentti jäi niin alhaiseksi. Kysely olisi ehkä pitänyt toteuttaa jonakin muuna ajankohtana, eikä niin kesän kynnyksellä. Lähetin kuitenkin muistutuksen kyselyyn vastaamisesta kaksi kertaa. Onneksi lisäkyselyn lähettäminen syyskuussa antoi minulle enemmän tutkimusmateriaalia.

Kansainvälistymisen ja kielitaidon merkitys on yhä tärkeämpää. Mielestäni on tärkeää osata kyseenalaistaa omat toimintatavat, mutta myös arvostaa sitä, kuinka hyvin meillä Suomessa asiat ovat. Nykyisin suomalaisissakin yrityksissä on paljon ulkomaalaisia työntekijöitä, joten esimiesten on osattava kunnioittaa heidän kulttuuriaan. Monikulttuurinen osaaminen, kulttuurinen lukutaito ja kulttuurienvälinen viestintä ovat tärkeitä taitoja työelämässä. Kansainvälinen työharjoittelu antaa loistavan mahdollisuuden oppia näitä taitoja.

Jatkossa on mahdollista esimerkiksi vertailla Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulua jonkun toisen ammattikorkeakoulun kanssa. Olisi mielenkiintoista tietää, minkä takia juuri tämä koulu on yksi aktiivisimmista kansainväliseen harjoitteluun lähettävistä kouluista. Tutkimusmenetelmänä voisi käyttää haastattelua, jotta vastaajille voisi esittää tarkentavia lisäkysymyksiä ja välttyäisiin vää-

rinyymmärryksiltä. Itsekin pohdin, pitäisikö kyselyn lisäksi haastatella vielä esimerkiksi kahta opiskelijaa, mutta päädyin kuitenkin olemaan haastattelematta. Toinen tutkimusmahdollisuus olisi kvantitatiivinen tutkimus esimerkiksi Itä-Suomen ammattikorkeakoulujen kansainvälisestä harjoittelusta. Mielenkiintoinen vaihtoehto olisi myös tehdä opas kansainväliseen harjoitteluun lähtevälle opiskelijalle, kuten Jyväskylän ammattikorkeakoulussa on tehty vuonna 2006 (Jokinen, 2006). Oppaassa olisi kiteytettynä kaikki opiskelijan tarvitsema tieto muun muassa vaihto-ohjelmista ja apurahoista. Lisäksi siinä voisi olla listattuna aikaisempien opiskelijoiden harjoittelupaikkoja sekä heidän kokemuksiaan.

Työtä on ollut erittäin mielenkiintoista tehdä. Olen saanut lukea muiden kokemuksista kansainvälisestä harjoittelusta ja toisaalta verrata niitä omiini. Harjoittelujaksolla on ollut jokaiseen vastaajaan lähtemätön vaikutus. Kansainvälisyys on niin lähellä omaa sydäntäni, että onneksi minulle tuli mahdollisuus tehdä työni näin mielenkiintoisesta ja tärkeästä aiheesta. Aihe on läheinen minulle myös sen vuoksi, että suoritin syventävän harjoittelun Australian Cairnsissa kesällä 2011. Työskentelin hostellissa, joka kuuluu suureen hostelliketjuun Australiassa, Uudessa-Seelannissa ja Fijillä. Työkaverini olivat monesta eri maasta ja kulttuurista, joten harjoittelun aikana opin työskentelemään erilaisten ihmisten kanssa. Kommunikointi ei ollut aina helppoa, koska kaikki eivät osanneet kunnolla englantia. Harjoittelun myötä sai paljon itsevarmuutta, koska joutui selviytymään monista eri tehtävistä itsenäisesti ja vieraalla kielellä.

Itselleni tärkein pidemmän ulkomailla oleskelun tuoma asia on se, että olen kyseenalaistanut kaikki aikaisemmat toimintatavat ja käsitykset. Olen alkanut miettiä, mikä elämässä oikeasti on tärkeää. Olen nähnyt niin monia eri kulttuureja sekä tapoja elää, että olen muuttunut todella paljon ihmisenä. Olen myös tutustunut moniin uusiin ihmisiin, joiden kanssa pidän yhteyttä jatkossa. Tietenkin harjoittelupaikan valinta on jokaisen oma päätös, mutta mielestäni tällaista mahdollisuutta ei tulisi heittää hukkaan. Koulu antaa niin hyvät puitteet kansainväliselle harjoittelulle, että jokaisen opiskelijan on mahdollista lähteä ulkomaille pidemmäksi aikaa. Kansainväliseen harjoitteluun lähtö oli minulle elämäni paras päätös. Ammatillisesti harjoittelu ei ehkä antanut minulle niin paljon, kuin harjoittelu jossakin suomalaisessa yrityksessä olisi, mutta muuten harjoittelu antoi niin

paljon enemmän elämäkokemusta ja pohdittavaa. Minä uskon myös, että kansainvälinen harjoittelu vaikuttaa positiivisesti työnsaantiin.

Lähteet

- Aro, M. 1998. Opiskelijana vieraassa kulttuurissa. Helsinki: Opetushallitus.
- Beckendorff, P. & Moscardo, G. 2010. Mythbusting: Generation Y and Travel. Teoksessa Beckendorff, B. Moscardo, G & Pendergast, D. (toim.) Tourism and Generation Y. United Kingdom: MPG Books Group. 16–26.
- Cimo 2009. Suuntana maailma. http://www.cimo.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/cimo/embeds/cimowwwstructure/15499_suuntanamaailma.pdf. 5.1.2011.
- Cimo 2011a. Erasmus. <http://www.cimo.fi/ohjelmat/erasmus>. 7.9.2011.
- Cimo 2011b. NordPlus Korkeakoulutus. http://www.cimo.fi/ohjelmat/nordplus_korkeakoulutus/liikkuvuus. 7.9.2011.
- European Commission, Education and training 2011. http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-programme/doc78_en.htm. 7.9.2011.
- Garam, I. 2010. Kansainvälinen liikkuvuus yliopistoissa ja ammattikorkeakouluissa 2009. CIMO Publications 2/2010: Kansainvälisen liikkuvuuden ja yhteistyön keskus CIMO. http://www.cimo.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/cimo/embeds/cimowwwstructure/17967_kv-liikkuvuus_korkeakouluissa_2009.pdf. 20.1.2011.
- Garam, I. 2011. Kansainvälinen liikkuvuus yliopistoissa ja ammattikorkeakouluissa 2010. CIMO Publications 2/2011: Kansainvälisen liikkuvuuden ja yhteistyön keskus CIMO. http://www.cimo.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/cimo/embeds/cimowwwstructure/20985_Kansainvalinen_liikkuvuus_yliopistoissa_ja_ammattikorkea_kouluissa_1010.pdf. 5.9.2011.
- Garam, I. 2005. Opiskelijoiden kansainvälinen liikkuvuus ja työelämä- Työnantajien näkemyksiä ulkomailla opiskelun ja harjoittelun merkityksestä. Occasional Paper 1/2005: Kansainvälisen liikkuvuuden ja yhteistyön keskus CIMO. http://www.cimo.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/cimo/embeds/cimowwwstructure/15451_opiskelijoiden_liikkuvuus_tyoelama.pdf. 13.9.2011.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2007. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.
- Jokinen, M. 2006. Jyväskylän ammattikorkeakoulun matkailu-, ravitsemis- ja talouselämän opiskelijan ulkomailla harjoittelu ja harjoittelupaikan etsiminen. Opinnäytetyö. https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/17676/TMP_objres.120.pdf?sequence=2. 24.9.2011.
- Koistinen, P. 2003. Kansainvälinen harjoittelu osana ammattikorkeakoulutusta. Teoksessa Kotila, H. (toim.) Ammattikorkeakoulupedagogiikka. Helsinki: Edita Prima Oy, 206–221.
- Kontio, J. 2009. Miten auttaa opiskelijoita globalisaation ja monikulttuurisen työelämän haasteissa?. Teoksessa Leppiaho, H., Pulkkinen, A., Pääskylä, M., Salonen, K & Virtanen, S. 2009. Kansainvälisyys osana ammattikorkeakoulujen arkea. Turun ammattikorkeakoulun raportteja 87 31–38. <http://julkaisut.turkuamk.fi/isbn9789522160997.pdf>. 21.9.2011.
- Kristensen, S. 2004. The notion of quality in placements abroad. http://youth-partnership-eu.coe.int/youth-partnership/documents/EK-CYP/Youth_Policy/docs/Voluntary_Research/Kristensen.pdf. 15.1.2011.

- Kuula, A. 2006. Tutkimusetiikka- aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Lauttaanaho, L. 2009. Kansainvälinen harjoittelu liiketoiminnan ja kulttuurin Porin toimipisteessä. Satakunnan ammattikorkeakoulu. http://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/3073/Lauttaanaho_Laura.pdf?sequence=1. 15.1.2011.
- Leppälä, P. 2011. Kv-harjoittelulukuja. E-mail pauliina.karppinen@edu.pkamk.fi. Lähetetty 10.6.2011.
- Luikko, H. 2009. Goabroad- Virtual trainig for mobility. Teoksessa Leppiaho, H., Pulkkinen, A., Pääskylä, M., Salonen, K & Virtanen, S. 2009. Kansainvälisyys osana ammattikorkeakoulujen arkea. Turun ammattikorkeakoulun raportteja 87. s. 152–157. <http://julkaisut.turkuamk.fi/isbn9789522160997.pdf>. 21.9.2011.
- Mutanen, J. Kansainvälinen harjoittelu korkeakouluissa. 2009. http://www.cimo.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/cimo/embeds/cimowwwstructure/21637_kv-harjoittelu_korkeakouluisa_nettiin_2009.pdf. 20.9.2011.
- Myllykoski, K. 1997. Maailmalle opiskelemaan. Keuruu: Otavan kirjapaino.
- Nyström, S. 2004. Uralla eteenpäin: kansainvälinen harjoittelu asiantuntijaksi kehittymisen ja työllistymisen näkökannasta. Kansainvälisen henkilövaihdon keskus CIMO 3/2004. http://www.cimo.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/cimo/embeds/cimowwwstructure/15459_uralla_eteenpain_CP.pdf. 15.1.2011.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö 2011. <http://www.minedu.fi/OPM/Koulutus/artikkelit/bologna/index.html>. 2.9.2011.
- Opetusministeriö 2009. Korkeakoulujen kansainvälistymisstrategia 2009-2015. Opetusministeriön julkaisuja 2009:21. <http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2009/liitteet/opm21.pdf?lang=fi>. 2.9.2011.
- Pendergast, D. 2010. Getting to Know the Y Generation. Teoksessa Beckendorff, B. Moscardo, G & Pendergast, D. (toim.) Tourism and Generation Y. United Kingdom: MPG Books Group. 1–15.
- Pendergast, D. & Wilks, J. 2010. Personal Travel Safety: a New Generational Perspective. Teoksessa Beckendorff, B. Moscardo, G & Pendergast, D. (toim.) Tourism and Generation Y. United Kingdom: MPG Books Group. 109–118.
- Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulu 2011a. http://www.ncp.fi/index.php?option=com_content&view=article&id=49&Itemid=78. 13.1.2011.
- Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulu 2011b. Kansainvälisyys. http://www.pkamk.fi/index.php?option=com_content&view=article&id=70&Itemid=240. 18.1.2011.
- Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulu 2011c. Luovien alojen keskus. http://www.ncp.fi/index.php?option=com_content&view=article&id=147&Itemid=166. 13.1.2011.
- Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulu 2011d. Matkailun koulutusohjelma. http://www.ncp.fi/index.php?option=com_content&view=article&id=98&Itemid=116. 13.1.2011.
- Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulu 2011e. Vaihtopokkari. <http://student.pkamk.fi/mod/book/view.php?id=312>. 26.9.2011.

- Salo-Lee, L. 2003. Kulttuurienvälinen viestintä. http://www.jyu.fi/viesti/verkkotuotanto/yviperust/artikkelit/kulttuurienvalainen_viestinta.html. 7.9.2011.
- Salo-Lee, L. 2009. Teemana maailmalaajuinen vastuu- Monikulttuurinen osaaminen ja kulttuurinen lukutaito. <http://www.minedu.fi/etusivu/arkisto/2009/2708/gloaalivastuu.html>. 6.9.2011.
- Silén, L. 2010. Restonomin ammattitaito- kansainvälisen työharjoittelun vaikutukset. Lahden ammattikorkeakoulu. https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/12783/Silen_Liisa.pdf?sequence=1. 24.9.2011.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Vesterinen, M-L. 2002. Ammatillinen harjoittelu osana asiantuntijuuden kehittymistä ammattikorkeakoulussa. <https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/13331/9513913007.pdf?sequence=1>. 20.1.2011.

Kyselylomake

Jos jouduit keskeyttämään harjoittelusi, vastaa niin moneen kysymykseen, kuin mahdollista. Jos olet ollut useammassa kuin yhdessä harjoittelussa ulkomailla, vastaa ensimmäisen harjoittelusi perusteella.

Taustatiedot:

1. Suuntautumisvaihtoehto:

- Ravitsemispalvelut Matkailupalvelut Matkailun liik-
keenjohto

2. Mikä oli harjoittelun laajuus opintopisteinä? ____op

- Perusharjoittelu Syventävä harjoittelu

3. Missä maassa olit harjoittelussa?

Aika ennen harjoittelua:

4. Minkä takia valitsit juuri kyseisen maan?

5. Miten ja mistä etsit tietoa ennen harjoitteluun lähtöä?

6. Minkä vaihto-ohjelman kautta olit harjoittelussa?

7. Minkälaista hyötyä vaihto-ohjelma tarjosi sinulle?

8. Saitko koululta mielestäsi tarpeeksi apua harjoittelun järjestämisessä? Jos et, niin minkä tyyppistä apua jäit kaipaamaan?

9. Lähditkö harjoitteluun yksin vai opiskelutoverin kanssa? Perustele, minkä takia lähdit yksin/kaverin kanssa.

10. Mitä odotuksia asetit harjoittelulle?

11. Syyt, jotka saivat sinut lähtemään harjoitteluun ulkomaille?

Harjoittelu-aika:

12. Toteutuivatko sinun harjoittelulle asettamasi odotukset?

13. Mitä ongelmia vieraassa kulttuurissa eläminen ja työskentely aiheuttivat sinulle?

14. Miten selvisit näistä ongelmista?

15. Oliko sinulla harjoittelun aikana koti-ikävä? Miten se ilmeni?

Harjoittelun jälkeinen aika:

16. Palasitko harjoittelun jälkeen heti Suomeen? Jos et, niin minkä takia jäit vielä ulkomaille?

17. Miten sopeuduit arkeen kotimaassa?

18. Mitä hyötyä kansainvälisestä harjoittelusta on sinulle ollut?

19. Onko sinulla suunnitelmissa lähteä vielä ulkomaille työskentelemään?

20. Muut kommentit:

Kiitän kyselyyn vastaamisesta ja toivotan sinulle erittäin hyvää kesää!